ĢENERĀLADVOKĀTA FILIPA LEŽĒ [*PHILIPPE LÉGER*] SECINĀJUMI,

sniegti 2005. gada 2. jūnijā [1]

1. Pēc spriedumiem lietās *Heininger* [2] un *Schulte* [3] šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu atkal ir par Padomes 1985. gada 20. decembra Direktīvas 85/577/EEK par patērētāju aizsardzību attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām [4], interpretāciju īpašā kontekstā attiecībā uz nekustāmā īpašuma ieguldījumiem, ko veica privātpersonas Vācijā 90. gados.

2. Lietā *Heininger* jautājums, kas tika uzdots Tiesai, bija par to, vai Direktīvu varēja piemērot attiecībā uz "hipotekāro kredītu" līgumiem, proti, uz aizdevumu līgumiem, kas parakstīti, lai finansētu nekustamā īpašuma iegādi. Tiesa uz šo jautājumu atbildēja apstiprinoši un secināja, ka patērētājiem, pie kuriem tika noslēgts šāda veida līgums, bija Direktīvas 5. pantā paredzētās atteikuma tiesības. Tiesa arī precizēja, ka termiņš atteikuma tiesību izmantošanai tiek skaitīts tikai no brīža, kad tirgotājs saskaņā ar pienākumu, ko viņam uzliek Direktīvas 4. pants, ir informējis patērētāju par viņa tiesībām atteikties no līguma.

3. Lietā *Schulte* jautājums bija par to, vai hipotekārā kredīta līgums un nekustamā īpašuma pirkuma līgums var ietilpt Direktīvas piemērošanas jomā tad, kad tie abi ietilpst vienā un tajā pašā finanšu darījumā. Kaut arī tiesa vēl nav taisījusi spriedumu, es savos secinājumos, kas tika sniegti 2004. gada 28. septembrī [5], uz šo jautājumu tai ieteicu atbildēt noliedzoši. Es atgādināju, ka Direktīva no savas piemērošanas jomas skaidri izslēdz līgumus, kas saistīti ar nekustamo īpašumu pārdošanu, un ka šajā gadījumā finanšu darījuma galvenais mērķis bija nekustamā īpašuma iegāde.

4. Lieta *Schulte* ir arī par kredīta līguma atteikuma sekām. Jautājums ir par to, vai atbilstoši Kopienu tiesībām hipotekārā kredīta līguma atteikums var izbeigt vai izbeidz

1 — Oriģinālvaloda — franču.

2 — 2001. gada 13. decembra spriedums lietā C-481/99 (*Recueil*, I-9945. lpp., turpmāk tekstā — "lieta *Heininger*").

3 — 2005. gada 25. oktobra sriedums lietā C-350/03 (Krājums, I-9215. lpp., turpmāk tekstā — "lieta *Schulte*").

4 — OV L 372, 31. punkts (turpmāk tekstā — "Direktīva").

5 — 52.–68. punkts.

arī nekustamā īpašuma pirkuma līgumu. Šajā sakarā es norādīju, ka tiktāl, ciktāl Direktīva no savas piemērošanas jomas izslēdz līgums, kas saistīti ar nekustamā īpašuma pārdošanu, nav iespējams, pamatojoties uz Direktīvu, prasīt, lai kredīta līguma atteikums tā vai citādi ietekmē nekustamā īpašuma pārdošanas līguma spēkā esamību [6].

5. Šī lieta tādēļ attiecas uz atteikuma sekām, kas skar nevis nekustamā īpašuma pirkuma līgumu, bet gan pašu kredīta līgumu. Brēmenes *Hanseatisches Oberlandesgericht* [Hanzas Augstākā apgabaltiesa] (Vācija) jautā, vai valsts tiesību norma kredīta līguma atteikuma gadījumā prasītājam var paredzēt pienākumu nekavējoties atmaksāt aizdevuma summu kopā ar tirgus procentu likmi, ja aizdevumu banka pēc patērētāja norādījumiem ir tieši pārskaitījusi nekustamā īpašuma pārdevējam [7].

I — Atbilstošās Kopienu tiesību normas

6. Direktīvas mērķis ir piedāvāt dalībvalstu patērētājiem aizsardzības minimumu attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti kā sliekšņa darījumi.

7. Šī tiesību akta 1. panta 1. punktā ir noteikts:

"Šī direktīva attiecas uz līgumiem, saskaņā ar kuriem tirgotājs patērētājam piegādā preces vai sniedz pakalpojumus un kurus noslēdz:

— ekskursijas laikā, ko tirgotājs organizē ārpus sava uzņēmuma telpām

vai

— tirgotāja veikta apmeklējuma laikā:

i) patērētāja mājās vai cita patērētāja mājās;

ii) patērētāja darba vietā;

ja apmeklējums nenotiek pēc patērētāja izteikta pieprasījuma."

6 — Turpat, 74.–97. punkts.

7 — Šis jautājums jau iepriekš tika uzdots lietā *Schulte*. Es tomēr to uzskatiju par nepieņemamu, jo, manuprāt, iesniedzējtiesa nebija pietiekami izskaidrojusi iemeslus, kas to pamatotu (skat. manus secinājums lietā *Schulte*, 101.–112. punkts).

8. No otras puses, Direktīva saskaņā ar tās 3. panta 2. punkta a) apakšpunktu neattiecas "uz nekustamā īpašuma būvniecības, pirkuma un nomas līgumiem vai līgumiem par citām tiesībām attiecībā uz nekustamo īpašumu".

9. Direktīvas 4. pants nosaka, ka tirgotājiem ir jādod patērētājiem rakstveida paziņojums par to atteikuma tiesībām Direktīvas 5. pantā noteiktajā laikā.

10. Direktīvas 5. pants nosaka:

"1. Patērētājam ir tiesības ne mazāk kā septiņu dienu laikā no dienas, kad patērētājs saņēmis 4. pantā minēto paziņojumu, atteikties no darījuma saistībām, saskaņā ar valsts tiesību aktos noteikto procedūru, nosūtot paziņojumu [..].

2. Paziņojuma nosūtīšana atbrīvo patērētāju no jebkādām saistībām, kas izriet no izbeigtā līguma."

11. Attiecībā uz atteikuma sekām Direktīvas 7. pantā ir norādīts:

"Ja patērētājs izmanto atteikuma tiesības, šāda atteikuma likumīgo spēku [tiesiskās sekas] nosaka valsts tiesību akti, jo īpaši tie, kas attiecas uz maksājumu atlīdzību par piegādātām precēm un pakalpojumiem un uz saņemto preču atdošanu atpakaļ."

II — Atbilstošās valsts tiesību normas

12. Vācijā Direktīva tika transponēta iekšējās tiesībās ar 1986. gada 16. janvāra likumu par sliekšņa darījumu un līdzīgu darījumu atteikumu (*Gesetz über den Widerruf von Haustürgeschäften und ähnlichen Geschäften*) [8].

13. Šī tiesību akta 3. panta 1. punktā ir noteikts, ka "[a]tteikuma gadījumā katrai no pusēm ir jāatdod atpakaļ saņemtais".

8 — *BGBl.. I*, 122. lpp. (turpmāk tekstā — "*HWiG*")

14. Turklāt Vācijas likumdevējs ir transponējis Padomes 1986. gada 22. decembra Direktīvu 87/102/EEK par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz patēriņa kredītu [9], pieņemot 1990. gada 17. decembra Likumu par patēriņa kredītu (*Verbraucherkreditgesetz*) [10]. Šī likuma 9. pantā ir noteikts:

"1. Pirkuma līgums ir ar kredīta līgumu saistīts darījums, ja kredīts kalpo pirkuma cenas finansēšanai un abi līgumi ir uzskatāmi par saimnieciski vienotu darījumu. Darījums tiek uzskatīts par saimnieciski vienotu citastarp tad, ja kredīta līguma noformēšanā vai noslēgšanā izsniedzējs sadarbojas ar pārdevēju.

2. Patērētāja gribas izteikums attiecībā uz saistīto pirkuma līgumu ir spēkā tikai tad, ja patērētājs savu gribas izteikumu par kredīta līguma noslēgšanu nav atsaucis [..].

Paziņojumā par atteikuma tiesībām [..] ir jānorāda, ka atteikuma gadījumā spēkā nav arī ar kredīta līgumu saistītais pirkuma līgums [..]. Ja kredīta neto summa jau ir samaksāta pārdevējam, attiecībā uz atteikuma tiesiskajām sekām kredīta izsniedzējs pret patērētāju uzņemas pārdevēja tiesības un pienākumus, kas izriet no pirkuma līguma [..]."

15. *VerbrKrG* 3. panta 2. punkta 2. apakšpunktā ir paredzēts, ka dažas šī likuma normas, jo īpaši tā 9. pants, nav piemērojamas attiecībā uz "kredīta līgumiem, saskaņā ar kuriem kredīts ir atkarīgs no ķīlas tiesību nodrošinājuma un kredīts tiek piešķirts saskaņā ar nosacījumiem, kas parasti tiek piemēroti kredītiem, kas tiek piešķirti pret nekustamā īpašuma ķīlu, un to finansēšanas starpniecībai".

III — Pamata lietas un prejudiciālie jautājumi

16. 90. gadu sākumā nekustamo īpašumu attīstības sabiedrība Šteinenbronnā [*Steinenbronn*], Štutgartes reģionā (Vācija), iegādājās zemi un tur uzcēla viesnīcas kompleksu, kurā bija 188 dzīvokļi. Darījuma mērķis bija piedāvāt klientiem, it īpaši uzņēmējiem, iespēju vairākas nedēļas un sakarā ar samazinātām darbaspēka izmaksām par zemāku cenu, nekā to piedāvā citas līdzīgas viesnīcas, dzīvot viesnīcā Štutgartes pilsētas nomalē, kurā viņiem ir iespēja pašiem gatavot ēst. Bija paredzēts, ka šos dzīvokļus iegādāsies privātpersonas, saņemot nodokļu atvieglojumus.

9 — OV L 42, 48. lpp.

10 — *BGBl. I*, 2840. lpp. (turpmāk tekstā — "*VerbrKrG*").

17. Lai dzīvokļus pārdotu, nekustamo īpašumu sabiedrība sadarbojās ar divām citām sabiedrībām: banku kooperāciju *Crailsheimer Volksbank eG* (turpmāk tekstā — "Banka"), kas atbildēja par aizdevumu piešķiršanu privātpersonām, un pārdošanas sabiedrību, kas pati piesaistīja neatkarīgus brokerus, tajā skaitā brokeri, sauktu "*W.*".

18. Trīs pamata prāvās brokera *W.* rīcības taktika bija viena un tā pati: viņš negaidīti ieradās privātpersonu mājās, izklāstīja tām ietaupījumus, ko tās varētu iegūt, iegādājoties dzīvokli ar nodokļu atvieglojumiem, un pēc tam tos uzaicināja parakstīt hipotekārā kredīta līgumu ar Banku. Bieži izrādījās, ka personu, kuras tika apmeklētas viņu mājās, ienākumi nebija pietiekami, lai segtu ikmēneša maksājumus, bet starpnieks viņiem apgalvoja, ka ieguvumi no darījuma nodokļu atvieglojumiem kompensētu kredīta atmaksas grūtības. Tādējādi 1992. gadā ar Banku tika parakstīti vairāki hipotekārā kredīta līgumi.

19. Drīz pēc tam viesnīcas darbība tomēr izrādījās zaudējumus nesoša. Viesnīcas celtniecībā un apsaimniekošanā iesaistītās dažādās sabiedrības bankrotēja un ieguldītāji, kuri cerēja gūt ienākumus no viņu dzīvokļu īres, vairs nevarēja atmaksāt aizdevumu. Turklāt izrādījās, ka dzīvokļu privāta vai individuāla izmantošana nebija iespējama [11].

20. Banka tāpēc nolēma celt pret ieguldītājiem prasību Vācijas tiesās, tostarp iesniedzējtiesā. Ieguldītāji nolēma atteikties no kredīta līguma, atteikumu pamatojot ar to, ka kredīta līgums tika noslēgts kā sliekšņa darījums Direktīvas izpratnē un ka Banka līguma slēgšanas brīdī viņiem nepaziņoja par tiesībām no tā atteikties.

21. Brēmenes *Hanseatisches Oberlandesgericht*, kura iztiesāja šīs trīs prāvas, uzskatīja, ka to risinājums ir atkarīgs no Kopienu tiesību interpretācijas un nolēma iesniegt Tiesai šādus četrus prejudiciālos jautājumus:

"1) Vai ar Direktīvas [..] 1. panta 1. punktu ir saderīgs tas, ka patērētāja tiesības, it īpaši viņa atteikuma tiesības, ir atkarīgas ne tikai no tā, ka darījums tiek slēgts kā sliekšņa darījums Direktīvas [..] 1. panta 1. punkta izpratnē, bet arī no papildu nosacījumiem par to, kurš ir atbildīgs, ja, piemēram, sliekšņa darījumu ietvaros pārdevējs apzināti iesaista līgumu no-

11 — Skat. lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu (4. un 5. lpp.).

slēgšanā trešās personas vai arī rīkojas nolaidīgi attiecībā uz trešās personas darbībām sliekšņa darījumu ietvaros?

IV — Prejudiciālo jautājumu priekšmets

22. Brēmenes *Hanseatisches Oberlandesgericht* lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu satur divu kategoriju jautājumus.

2) Vai ar Direktīvas [..] 5. panta 2. punktu ir saderīgs tas, ka hipotekārā kredīta ņēmējam atteikuma gadījumā ir jāatmaksā aizdevējam aizdevuma summa, par ko vienošanās panākta sliekšņa darījuma situācijā, sakarā ar ko aizdevuma ņēmējs ir licis pārskaitīt attiecīgo naudas summu uz kontu, ar kuru viņš praktiski vairs nevarēja rīkoties?

23. Pirmā kategorija attiecas uz atteikuma nosacījumiem un konkrēti uz to, vai Direktīvas, it īpaši atteikuma tiesību, kas paredzētas tās 5. pantā, piemērošana var būt atkarīga ne tikai no tā, ka darījums noslēgts kā sliekšņa darījums Direktīvas 1. panta 1. punkta izpratnē, bet arī no citiem nosacījumiem [12].

3) Vai ar Direktīvas [..] 5. panta 2. punktu ir saderīgs tas, ka hipotekārā kredīta ņēmējam, kuram ir pienākums pēc sava atteikuma atmaksāt naudu, ir jāatmaksā aizdevums nevis līgumā noteiktajos maksājumu termiņos, bet gan nekavējoties pilnā apmērā?

24. Otrā kategorija ir par atteikuma sekām un konkrēti par to, vai saimnieciski vienota darījuma gadījumā, kurā ietilpst, kā šajā gadījumā, hipotekārā kredīta līgums un nekustamā īpašuma pirkuma līgums, valsts tiesību norma kredīta līguma atteikuma gadījumā patērētājam var paredzēt pienākumu nekavējoties atmaksāt aizdevuma summu kopā ar tirgus procentu likmi, ja aizdevuma summu kredītiestāde pēc patērētāja norādījumiem ir tieši pārskaitījusi nekustamā īpašuma pārdevējam [13].

4) Vai ar Direktīvas [..] 5. panta 2. punktu ir saderīgs tas, ka hipotekārā kredīta ņēmējam, ja viņam sava atteikuma gadījumā ir pienākums atmaksāt naudu, ir jāmaksā kredīta procenti atbilstoši tirgū esošajai likmei?

12 — Pirmais prejudiciālais jautājums.

13 — Otrais, trešais un ceturtais prejudiciālais jautājums.

25. Es šos jautājumus izskatīšu pēc kārtas.

V — Par atteikuma nosacījumiem (pirmais jautājums)

26. Ar savu pirmo jautājumu iesniedzējtiesa konkrēti jautā, vai Direktīvas 1. un 2. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka — ja trešā persona līguma noslēgšanā vai tā apspriešanā iesaistās tirgotāja vārdā vai viņa vietā — tas, vai Direktīva ir piemērojama, ir atkarīgs ne tikai no nosacījuma, ka līgums noslēgts vienā no objektīvajām situācijām, kas paredzētas Direktīvas 1. panta 1. punktā, bet arī no citiem subjektīviem nosacījumiem, it īpaši no tā, ka tirgotājs zināja vai viņam vajadzēja zināt par trešās personas rīcību.

27. Savā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu Brēmenes *Hanseatisches Oberlandesgericht* paskaidro, ka Vācijā pastāv domstarpības attiecībā uz konkrētiem Direktīvā paredzēto atteikuma tiesību izmantošanas nosacījumiem.

28. Ņemot vērā pastāvīgo judikatūru, *Bundesgerichtshof* [Federālā tiesa] (Vācija) uzskata, ka Direktīvā paredzētās atteikuma tiesības var tikt izmantotas tikai tad, ja darījums ir noslēgts kā sliekšņa darījums vienā no Direktīvā paredzētajām situācijām un ja tirgotājs "nes atbildību" par šo situāciju. Tādējādi, ja līgums, kā šajā gadījumā, ir ticis noslēgts ar trešās personas starpniecību, tad patērētājs var atsaukties uz savām atteikuma tiesībām tikai tad, ja ir skaidrs, ka tirgotājs zināja vai viņam vismaz vajadzēja zināt par trešo personu rīcību.

29. Iesniedzējtiesa, tāpat kā citas Vācijas tiesas, uzskata, ka šis atbildības nosacījums ir nesaderīgs ar Direktīvu. Tā piebilst, ka, ja to piemērotu šajā lietā, tad atbildētāji pamata prāvā nevarētu izmantot savas atteikuma tiesības, tā kā starpnieks *W.* bija pēdējais no vairākām neatkarīgajām sabiedrībām un tādējādi bija pilnīgi nezināms Bankai.

30. Brēmenes *Hanseatisches Oberlandesgericht* tāpēc uzskatīja par nepieciešamu jautāt Tiesai, vai strīdīgais nosacījums ir pretrunā Direktīvai.

31. Es uzskatu, ka īsu atbildi uz šo jautājumu Tiesai dotu 1999. gada 22. aprīļa spriedums lietā *Travel Vac* [14].

14 — C-423/97 (*Recueil*, I-2195. lpp.).

32. Šajā spriedumā Tiesa jau izskatīja jautājumu par atteikuma tiesību, kas paredzētas Direktīvas 5. pantā, izmantošanas nosacījumiem. Precīzāk, tai tika jautāts, vai, lai patērētājs varētu izmantot savas atteikuma tiesības, pietiktu ar to, ka līgums ir ticis noslēgts Direktīvas 1. pantā paredzētajos apstākļos, vai tomēr papildus ir jāpierāda arī citu apstākļu pastāvēšana, piemēram, tas, ka tirgotājs patērētāju ir ietekmējis vai izmantojis.

33. Tiesa, ņemot vērā Direktīvas mērķi, uz šo jautājumu atbildēja noliedzoši.

34. Būtībā tā norādīja, ka Direktīva patērētājam piešķīra atteikuma tiesības ar konkrētu mērķi — lai to aizsargātu no šī pārsteiguma faktora, kas ir sliekšņa darījuma neatņemama sastāvdaļa. Faktiski no Direktīvas preambulas [15] izriet, ka ārpus tirgotāja uzņēmuma telpām noslēgto līgumu īpatnība ir tāda, ka parasti tirgotājs pats uzsāk līguma apspriešanu, kam patērētājs nav gatavs. Patērētājam tāpēc bieži nav iespējas salīdzināt tirgotāja piedāvājumu ar citiem piedāvājumiem, un līdz ar to tas nevar izvērtēt savas rīcības sekas.

35. Tiesa tādējādi uzskatīja, ka, lai patērētājam būtu Direktīvā paredzētās atteikuma tiesības, pietiktu ar to, ka patērētājs "atrodas vienā no *objektīvajām* situācijām, kas aprakstītas Direktīvas 1. pantā" un ka "nav nepieciešams pierādīt tirgotāja konkrētu rīcību vai viņa nodomu izmantot patērētāju" [16].

36. Līdz ar to es uzskatu, ka Tiesas judikatūra nepieļauj Vācijas tiesībās paredzēto atbildības nosacījumu.

37. Tādējādi es Tiesai iesaku atbildēt šādi: ja līguma noslēgšanā vai apspriešanā tirgotāja vārdā vai viņa vietā iesaistās trešā persona, tad Direktīvas piemērošana nevar būt atkarīga no nosacījumiem, kas nav paredzēti Direktīvas 1. pantā, un it īpaši no nosacījuma, ka tirgotājs zināja vai viņam vajadzēja zināt par trešo personu rīcību.

15 — Ceturtais apsvērums.

16 — 43. punkts (mans teksta izcēlums).

VI — Par atteikuma sekām

38. Otrais, trešais un ceturtais prejudiciālais jautājums attiecas uz kredīta līguma atteikuma sekām.

39. Šajā sakarā jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 7. pantu "atteikuma likumīgo spēku [tiesiskās sekas] nosaka valsts tiesību akti, it īpaši tie, kas attiecas uz maksājumu atlīdzību par piegādātajām precēm un pakalpojumiem".

40. Tāpat ir jāatgādina, ka atbilstoši EKL 10. panta pirmajai daļai dalībvalstīm ir jāveic gan vispārēji, gan īpaši attiecīgi pasākumi, lai nodrošinātu to pienākumu izpildi, kas izriet no EK līguma vai ko rada Kopienas iestāžu darbība. Šāda darbība ietver arī direktīvas, kas atbilstoši EKL 249. panta trešajai daļai tām dalībvalstīm, kurām tās adresētas, uzliek saistības attiecībā uz sasniedzamo rezultātu. Saskaņā ar šo pienākumu katrai dalībvalstij, kurai ir adresēta direktīva, sava valsts tiesiskā regulējuma ietvaros ir jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai nodrošinātu apskatāmās Direktīvas pilnīgu iedarbību atbilstoši tās mērķim [17].

17 — Skat. it īpaši 1999. gada 17. jūnija spriedumu lietā C-336/97 Komisija/Itālija (*Recueil*, I-3771. lpp., 19. punkts); 2001. gada 8. marta spriedumu lietā C-97/00 Komisija/Francija (*Recueil*, I-2053. lpp., 9. punkts); 2002. gada 7. maija spriedumu lietā C-478/99 Komisija/Zviedrija (*Recueil*, I-4147. lpp., 15. punkts) un 2002. gada 5. decembra spriedumu lietā C-324/01 Komisija/Beļģija (*Recueil*, I-11197. lpp., 18. punkts).

41. Šajā lietā Brēmenes *Hanseatisches Oberlandesgericht* uzskata, ka Vācijas iestāžu pieņemtie pasākumi un it īpaši *Bundesgerichtshof* judikatūra neļauj nodrošināt Direktīvas pilnīgu iedarbību. *Hanseatisches Oberlandesgericht* apgalvo, ka šie pasākumi attur aizņēmēju no atteikuma tiesību izmantošanas un tādējādi ir pretrunā Direktīvas mērķim — aizsargāt patērētājus.

42. Brēmenes *Hanseatisches Oberlandesgericht* uzskata, ka pretrunā Direktīvas mērķim — aizsargāt patērētājus — ir arī patērētājam uzliktais pienākums atmaksāt naudu (turpmāk tekstā — A punkts), prasība naudu atmaksāt nekavējoties (turpmāk tekstā — B punkts) un pienākums samaksāt tirgus procentu likmi (turpmāk tekstā — C punkts).

A — *Par pienākumu atmaksāt naudu (otrais jautājums)*

43. Ar savu otro jautājumu Brēmenes *Hanseatisches Oberlandesgericht* jautā, vai saimnieciski vienota darījuma gadījumā, kurā ietilpst hipotekārā kredīta līgums un nekustamā īpašuma pirkuma līgums, Direktīvas 5. un 7. pants nepieļauj valsts tiesību normu, kas kredīta līguma atteikuma gadījumā patērētājam paredz pienākumu atmaksāt aizdevuma summu kredītiestādei, kaut arī šo aizdevuma summu minētā kredītiestāde pēc patērētāja norādījumiem ir tieši pārskaitījusi nekustamā īpašuma pārdevējam.

44. Iesniedzējtiesa atgādina, ka atbilstoši *HWiG* 3. panta 1. punktam patērētājam līguma atteikuma gadījumā otrai līguma pusei ir jāatdod atpakaļ saskaņā ar līgumu saņemtais. Tā piebilst, ka, pamatojoties uz šo tiesību normu, *Bundesgerichtshof* secināja, ka tādā gadījumā, kāds pastāv šajā lietā, aizņēmējam kredītiestādei ir jāatmaksā aizdevuma summa pat tad, ja tā ir tikusi tieši pārskaitīta trešām personām, šajā gadījumā — nekustamo īpašumu sabiedrībai.

45. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šis pienākums nav saderīgs ar Direktīvas lietderīgo iedarbību. Saskaņā ar iesniedzējtiesas teikto šī pienākuma sekas ir tādas, ka tas turpina patērētājam likt pildīt pienākumus, kas izriet no kredīta līguma, kaut arī sakarā ar aizdevuma pārskaitīšanu trešām personām patērētājam faktiski nemaz netika dotas "tiesības brīvi rīkoties" ar šo aizdevuma summu [18].

46. Man liekas, ka iesniedzējtiesas jautājums balstās uz kļūdainu premisu, jo šajā gadījumā neliekas pareizi apgalvot, ka patērētājs nevarēja rīkoties ar aizdevuma summu.

47. No lietas materiāliem izriet [19], ka Banka, pamatojoties uz aizņēmēja dotajiem norādījumiem, aizdevuma summu tieši pārskaitīja nekustamo īpašumu sabiedrībai: atbildētāju pamata prāvā parakstītie aizdevuma līgumi skaidri paredz, ka Banka pārskaita kredīta neto summu nekustamo īpašumu sabiedrībai, lai nodrošinātu finansējumu dzīvoklim viesnīcas kompleksā ["*boarding house*"]. No juridiskā viedokļa patērētājs tādējādi brīvi izvēlējās izmantot kredīta summu dzīvokļa iegādei, un Banka tikai izpildīja viņa norādījumus šajā sakarā.

48. Ņemot vērā iepriekš minētos faktus, ir grūti iedomāties, kā Direktīvas lietderīgā iedarbība nepieļautu patērētājam uzlikto pienākumu atmaksāt aizdevuma summu.

49. Es uzskatu, ka Direktīvas lietderīgā iedarbība nepieļautu patērētājam uzlikto pienākumu atmaksāt aizdevuma summu tikai tad, ja patērētājs pret veikto maksājumu nebūtu saņēmis nekādu pakalpojumu. Šādā gadījumā maksājuma saņēmējs būtu netaisni iedzīvojies, un tad patiešām varētu prasīt, vai Direktīvas lietderīgā iedarbība pieļauj tādu rezultātu. Taču šajā gadījumā ir skaidrs, ka aizņēmējs pret savu veikto maksājumu saņēma pakalpojumu, jo viņš ieguva īpašumā dzīvokli viesnīcas kompleksā.

50. Īstenībā liekas, ka problēma pamata lietās rodas nevis no tā, ka tika veikts tiešs maksājums trešai personai, bet drīzāk no tā,

18 — Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu (13. un 14. lpp.).
19 — Turpat.

ka patērētājiem, lai viņi varētu Bankai atmaksāt aizdevumu, būtu atkal jāpārdod savs dzīvoklis, kas varētu būt grūti izdarāms.

51. Saskaņā ar iesniedzējtiesas sniegto informāciju [20] dzīvokļa vērtība ir ievērojami samazinājusies. Turklāt *Bundesgerichtshof* atteicās atzīt kredīta līgumu un nekustamā īpašuma pirkuma līgumu par saimnieciski vienotu darījumu *VerbrKrG* 9. panta nozīmē, kas ļautu pieņemt to, ka kredīta līguma atteikums automātiski izraisītu arī nekustamā īpašuma pirkuma līguma izbeigšanu [21].

52. Tomēr, kā es esmu norādījis savos secinājumos lietā *Schulte*, Direktīva nesatur nevienu tiesību normu, uz kuru šajā jautājumā varētu lietderīgi atsaukties.

53. No vienas puses, Direktīvas 3. panta 2. punkta a) apakšpunkts no Direktīvas piemērošanas jomas skaidri izslēdz līgumus, kas ir saistīti ar nekustamā īpašuma pirkšanu, un tādējādi Direktīvu nevar piemērot nekustamā īpašuma pirkuma līgumiem pat tad, ja šis līgums ietilpst saimnieciski vienotā darījumā [22]. No otras puses, ir skaidrs, ka, ja Direktīva no savas piemērošanas jomas izslēdz nekustamā īpašuma pirkuma līgumus, tad saskaņā ar Direktīvu nevar prasīt, lai hipotekārā kredīta līguma atteikums vienā vai otrā veidā atceļ arī nekustamā īpašuma pirkuma līgumu [23].

54. Šādos apstākļos es uzskatu, ka Direktīvas lietderīgā iedarbība pieļauj strīdīgo pienākumu atmaksāt naudas summu. Tāpēc es Tiesai iesaku atbildēt uz otro jautājumu tādējādi, ka saimnieciski vienota darījuma gadījumā, kurā ietilpst hipotekārā kredīta līgums un nekustamā īpašuma pirkuma līgums, Direktīvas 5. un 7. pants pieļauj valsts tiesību normu, kas kredīta līguma atteikuma gadījumā patērētājam paredz pienākumu atmaksāt aizdevuma summu kredītiestādei, kaut arī šo aizdevuma summu kredītiestāde pēc patērētāja norādījumiem ir tieši pārskaitījusi nekustamā īpašuma pārdevējam.

B — *Par pienākumu atmaksāt naudu nekavējoties (trešais jautājums)*

55. Ar savu trešo jautājumu Brēmenes *Hanseatisches Oberlandesgericht* jautā, vai

20 — Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu (4. un 5. lpp.).

21 — Sīkāk par šo problēmu skat. manus secinājumus lietā *Schulte* (27.–36. punkts).

22 — Turpat, 51.–68. punkts.

23 — Turpat, 74.–97. punkts.

Direktīvas 5. un 7. pants nepieļauj valsts tiesību normu, kas kredīta līguma atteikuma gadījumā patērētājam paredz pienākumu nekavējoties atmaksāt kredītiestādei saskaņā ar šo līgumu saņemtās naudas summas.

56. Iesniedzējtiesa paskaidro, ka saskaņā ar *Bundesgerichtshof* judikatūru patērētājam, kurš atsakās no sava kredīta līguma, aizdevums ir jāatmaksā ne vairs minētajā līgumā paredzētajos termiņos, bet gan nekavējoties un pilnā apmērā.

57. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šis pienākums nav saderīgs ar Direktīvas lietderīgo iedarbību, jo tas pieļauj ievērojamas summas samaksu, kas dažkārt var pārsniegt pat EUR 50 000, tā parasti novedot patērētāju līdz maksātnespējai. Pienākums nekavējoties atmaksāt aizdevumu tādējādi nostādītu patērētāju nelabvēlīgākā situācijā nekā tad, ja viņš turpinātu pildīt kredīta līgumu un veikt ikmēneša maksājumus līgumā noteiktajā termiņā. Šajā gadījumā strīdīgais pienākums atturētu patērētāju no viņa atteikuma tiesību izmantošanas un tādējādi atņemtu Direktīvai tās lietderīgo iedarbību.

58. Es nepiekrītu iesniedzējtiesas viedoklim.

59. Direktīvas 5. panta 2. punktā ir skaidri noteikts, ka paziņojuma par atteikumu "nosūtīšana atbrīvo patērētāju no jebkādām saistībām, kas izriet no izbeigtā līguma".

60. Tomēr ir skaidrs, ka patērētāja saistības, proti, kapitāla un procentu atmaksāšana, var tikt atceltas tikai tad, ja ir atjaunota sākotnējā situācija. Pretējā gadījumā aizņēmējs netaisni iedzīvotos un ne visai godīgiem patērētājiem Direktīva ātri kļūtu par netaisnas iedzīvošanās līdzekli. Līdz ar to jādomā, ka pienākums nekavējoties atmaksāt saskaņā ar līgumu saņemtās naudas summas ir uzskatāms par loģiskām kredīta līguma atteikuma sekām. Turklāt šajā sakarā jāatgādina, ka Direktīvas 7. pants kā pirmo piemēru atteikuma tiesiskajām sekām, kurām ir jābūt noteiktām valsts tiesībās, norāda maksājuma "atlīdzību" par piegādātajām precēm un pakalpojumiem un saņemto preču "atdošanu atpakaļ".

61. Šis naudas atmaksāšanas pienākums ir paredzēts arī dažos citos Kopienu tiesību aktos, tādos kā Eiropas Parlamenta un Padomes priekšlikums direktīvai par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu

tuvināšanu attiecībā uz patēriņa kredītu [24]. Šis tiesību akts paredz, ka patēriņa kredītu jomā patērētājs var atteikties no kredīta līguma 14 kalendāro dienu laikā no tā parakstīšanas. Taču tas tālāk precizē, ka atteikuma tiesību izmantošana uzliek patērētājam pienākumu *"vienlaikus* atmaksāt aizdevējam naudas summu, ko tas bija saņēmis saskaņā ar kredīta līgumu" [25].

62. Šādos apstākļos es uzskatu, ka strīdīgais pienākums nav nesaderīgs ar Direktīvas lietderīgo iedarbību.

63. Es līdz ar to Tiesai iesaku uz trešo jautājumu atbildēt tādējādi, ka Direktīvas 5. un 7. pants pieļauj valsts tiesību normu, kas paredz, ka kredīta līguma atteikuma gadījumā patērētājam ir pienākums nekavējoties atmaksāt kredītiestādei naudas summu, kuru tas bija saņēmis saskaņā ar līgumu.

C — *Par pienākumu samaksāt tirgus procentu likmi (ceturtais jautājums)*

64. Ar savu ceturto un pēdējo jautājumu Brēmenes *Hanseatisches Oberlandesgericht* jautā, vai Direktīvas 5. un 7. pants nepieļauj valsts tiesību normu, kas paredz, ka kredīta līguma atteikuma gadījumā aizņēmējam ir pienākums atmaksāt kredītiestādei ne tikai saskaņā ar līgumu saņemto naudas summu, bet arī šīs summas kredīta procentus, kas aprēķināti atbilstoši tirgus procentu likmei.

65. Iesniedzējtiesa skaidro, ka saskaņā ar *Bundesgerichtshof* judikatūru patērētājam, kas atsakās no kredīta līguma, kredītiestādei ir jāsamaksā saskaņā ar līgumu saņemtās naudas summas kredīta procenti, kas aprēķināti atbilstoši tirgus procentu likmei.

66. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šis pienākums ir pretrunā Direktīvas lietderīgajai iedarbībai. Tā skaidro, ka kredīta procenti var sasniegt ievērojamu naudas summu, it īpaši tad, kad, kā šajā gadījumā, atteikšanās no līguma notiek ilgi pēc tā noslēgšanas. Līdz ar to pienākums samaksāt kredīta procentus varētu tikt uzskatīts kā patērētājam piemērojams sods par to, ka viņš ir izmantojis savas atteikuma tiesības. Iesniedzējtiesa uzsver, ka savā spriedumā lietā *Travel Vac*, kas minēts iepriekš, Tiesa atzina, ka Direktīva nepieļauj, ka līgums paredz patērētājam pienākumu samaksāt iepriekš noteiktu zaudējumu atlīdzības summu tikai tādēļ, ka viņš izmantoja savas atteikuma tiesības.

67. Līdz ar to, tāpat kā teikts dažu vācu akadēmiķu doktrīnās, arī iesniedzējtiesa uz-

24 — COM(2002) 443, galīgā redakcija (OV C 331 E, 200. lpp.).
25 — 11. panta 3. punkts (mans teksta izcēlums).

skata, ka pienākums samaksāt kredīta procentus attur patērētāju izmantot atteikuma tiesības un tādējādi atņem Direktīvai tās lietderīgo iedarbību.

68. Vispirms vajadzētu uzsvērt, ka iepriekš minētajā spriedumā lietā *Travel Vac* izklāstītais risinājums uz šo gadījumu nevar tikt attiecināts.

69. Šajā spriedumā attiecīgais pasākums bija līguma noteikums, kas patērētājam uzlika pienākumu samaksāt iepriekš noteiktu atlīdzības summu par zaudējumiem, ko patērētājs bija radījis tirgotājam, izmantojot savas atteikuma tiesības. Tiesa faktiski atzina, ka Direktīva nepieļāva tādu zaudējumu atlīdzību un kredīta procentu samaksu, jo tas būtu līdzvērtīgi patērētāja sodīšanai par to, ka viņš izmantoja savas atteikuma tiesības [26]. Tā atzina, ka šīs sekas ir pretrunā Direktīvas mērķim aizsargāt patērētāju pret tādu finansiālu saistību uzņemšanos, kurām viņš nav gatavs [27].

70. Taču šajā gadījumā patērētājam uzliktais samaksas pienākums ir pilnīgi atšķirīgs. Tas nav vērsts uz kredītiestādei radīto zaudējumu atlīdzību sakarā ar līguma atteikumu. Tā mērķis ir tikai un vienīgi ņemt vērā ienākumus, ko radījusi kredītiestādes izmaksātā nauda laikā, kad tā atradās patērētāja rīcībā [28]. Līdz ar to attiecīgais samaksas pienākums šajā lietā nav salīdzināms ar to, kas tika apskatīts iepriekš minētajā spriedumā lietā *Travel Vac*.

71. Ņemot vērā iepriekš minēto precizējumu, es uzskatu, ka Direktīva principā pieļauj valsts tiesību normu, kas uzliek pienākumu samaksāt likumiskos kredīta procentus kredīta līguma atteikuma gadījumā.

72. Ciktāl līguma atteikums atceļ līgumu ar atpakaļejošu spēku, liekas normāli, ka vajadzētu atjaunot tādu stāvokli, kāds bija pirms līguma noslēgšanas. Ja aizņēmējs kredītu nekad tā arī nebija izmantojis, tad ir loģiski, ka viņam būtu jāatmaksā ne tikai naudas summa, kuru viņš saņēma saskaņā ar līgumu, bet arī kredīta procenti, tas ir, ienākumi, ko šī naudas summa būtu nesusi, ja tā paliktu kredītiestādes rīcībā.

73. Šāda pieeja, starp citu, ir paredzēta vairākos Kopienu tiesību aktos un it īpaši pēdējā priekšlikumā direktīvai COM(2002) 443, galīgā redakcija. Šis priekšlikums paredz, ka atteikuma tiesību izmantošanas

26 — 58. punkts.

27 — Turpat.

28 — Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu (17. lpp.).

gadījumā "[p]atērētājam ir jāmaksā kredīta procenti par laika periodu, uz kādu bija izsniegts kredīts" [29]. Tas ir attaisnojams ar nepieciešamību izvairīties no ļaunprātīgas izmantošanas un spekulācijas, ko varētu veikt patērētājs gadījumos, kad kredīta līgums ir saistīts ar ievērojamām naudas summām [30].

74. Šādos apstākļos es uzskatu, ka, vispārīgi runājot, Direktīva pieļauj pienākumu samaksāt tādus likumiskos kredīta procentus, par kādiem ir runa šajā gadījumā.

75. Tomēr man liekas, ka šāds risinājums nav piemērojams šajā gadījumā.

76. Ir zināms, ka šajās lietās ir pagājis ievērojams laika periods no līguma noslēgšanas brīža līdz tā atteikumam: atbildētāji pamata prāvā attiecībā uz 1992. gadā noslēgtajiem līgumiem atteikuma tiesības izmantoja tikai sešus gadus vēlāk, proti, 1998. gadā [31]. Turklāt ir skaidrs, ka šī kavēšanās ar kredīta līgumu atteikumu ir saistīta tikai un vienīgi ar to, ka Banka nepaziņoja patērētājam par tiesībām atteikties no līguma [32].

77. Kā es paskaidroju savos secinājumos lietā *Heininger* [33], Direktīva tirgotājam uzliek "īpašu atbildību". Tās 4. pantā ir paredzēts, ka tirgotājam ir jāpaziņo patērētājam par tā tiesībām atteikties no līguma, savukārt Direktīvas 5. pants paredz, ka atteikuma tiesību izmantošanas termiņš tiek skaitīts "no dienas, kad patērētājs ir saņēmis [šo] paziņojumu". Tādējādi Direktīvā paredzēto atteikumu tiesību efektivitāte ir pilnībā atkarīga no tā, cik tirgotājs apzinīgi pilda savus pienākumus saskaņā ar Direktīvu.

78. Ņemot vērā iepriekš minēto, es uzskatu, ka Banka nevar prasīt samaksāt zaudētos kredīta procentus tik ilgi, kamēr tā pati nav izpildījusi savus pienākumus. Tiktāl, ciktāl patērētājam prasītā kredīta procentu samaksa ir saistāma tikai ar to, ka Banka nav izpildījusi pienākumu, ko tai uzliek Direktīvas 4. pants, strīdīgais naudas samaksas pienākums nav piemērojams. Kā Tiesa atzina lietā *Heininger* — ja kredītiestādes savu pakalpojumu pārdošanai nolemj noslēgt sliekšņa darījumu, tad, "izpildot savu pienākumu attiecībā uz patērētāju informēšanu, kredītiestādes bez grūtībām var nodrošināt gan patērētāju intereses, gan viņu pašu prasības attiecībā uz tiesisko drošību" [34].

29 — 11. panta 3. punkts.

30 — Skat. paskaidrojuma rakstu, 11. pants (213. lpp.).

31 — Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu (5.–8. lpp.).

32 — Skat. it īpaši Bankas rakstveida apsvērumus (4. punkts).

33 — 60.–62. punkts.

34 — 47. punkts.

79. Līdz ar to es Tiesai iesaku uz pēdējo prejudiciālo jautājumu atbildēt tādējādi, ka — Direktīvas 5. un 7. pants nepieļauj tādas valsts tiesību normas piemērošanu, kas kredīta līguma atteikuma gadījumā patērētājam paredz pienākumu samaksāt kredīta procentus, kas aprēķināti atbilstoši tirgus procentu likmei, summai, kuru patērētājs saņēma saskaņā ar minēto līgumu, ja tirgotājs saskaņā ar pienākumu, kuru viņam uzliek Direktīvas 4. pants, nav paziņojis patērētājam par viņa tiesībām atteikties no līguma Direktīvā paredzētajā termiņā.

VII — Secinājumi

80. Pamatojoties uz visiem iepriekš minētajiem apsvērumiem, es Tiesai iesaku uz Brēmenes *Hanseatisches Oberlandesgericht* uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

"1) Padomes 1985. gada 20. decembra Direktīvas 85/577/EEK par patērētāju aizsardzību attiecībā uz līgumiem, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām, 1. un 2. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka — ja trešā persona līguma noslēgšanā vai tā apspriešanā iesaistās tirgotāja vārdā vai viņa vietā — tas, vai Direktīva ir piemērojama, nav atkarīgs no nosacījumiem, kas nav paredzēti Direktīvas 1. pantā, un it īpaši no nosacījuma, saskaņā ar kuru tirgotājs zināja vai viņam vajadzēja zināt par trešās personas rīcību.

2) Saimnieciski vienota darījuma gadījumā, kurā ietilpst hipotekārā kredīta līgums un nekustamā īpašuma pirkuma līgums, Direktīvas 85/577 5. un 7. pants pieļauj valsts tiesību normu, kas kredīta līguma atteikuma gadījumā patērētājam paredz pienākumu atmaksāt aizdevuma summu kredītiestādei, kaut arī šo aizdevuma summu minētā kredītiestāde pēc patērētāja norādījumiem ir tieši pārskaitījusi nekustamā īpašuma pārdevējam.

3) Direktīvas 5. un 7. pants pieļauj valsts tiesību normu, kas kredīta līguma atteikuma gadījumā patērētājam paredz pienākumu nekavējoties atmaksāt kredītiestādei naudas summas, kuras viņš saņēma saskaņā ar minēto līgumu.

4) Direktīvas 85/577 5. un 7. pants nepieļauj tādas valsts tiesību normas piemērošanu, kas kredīta līguma atteikuma gadījumā patērētājam paredz pienākumu samaksāt kredīta procentus, kas aprēķināti atbilstoši tirgus procentu likmei, summai, kuru patērētājs saņēma saskaņā ar minēto līgumu, ja tirgotājs saskaņā ar pienākumu, kuru viņam uzliek Direktīvas 4. pants, nav paziņojis patērētājam par viņa tiesībām atteikties no līguma Direktīvā paredzētajā termiņā."